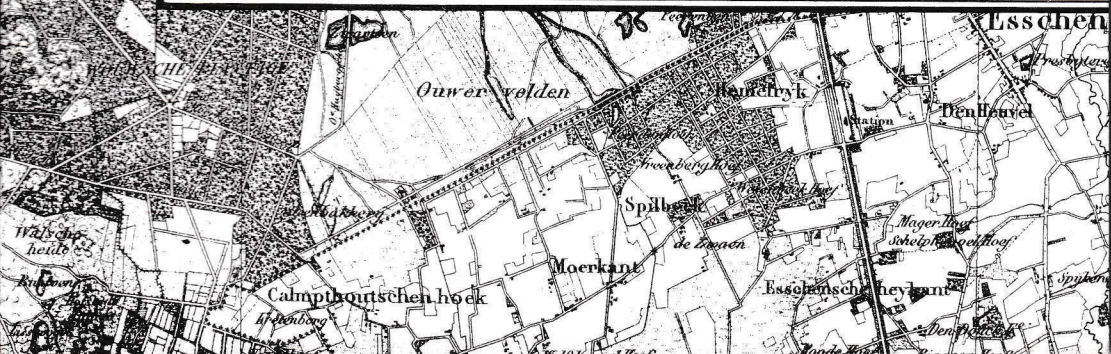

heemkunde kring
DE VIERSCHAER
wouw

1 - '94

Vijftig jaar parochie Wouwse Plantage

In 1926 verscheen in het blad "Sancta Maria" van het bisdom Breda een artikel over het gouden jubileum van de parochie Wouwse Plantage. In twee afleveringen werd het wel en wee van de derde parochie, na Wouw en Heerle, in de gemeente Wouw aan de orde gesteld. In het boek "Ste Gertrudis in 't woud", dat in 1976 bij het 100-jarig bestaan van de parochie verscheen, werd de nodige aandacht aan de stichting van de parochie en kerk besteed. Toch willen wij onze lezers het relaas van de parochie in de eerste 50 jaar, maar dan bezien door de bisschoppelijk bril, niet onthouden. Voor de leesbaarheid hebben we sommige zinnen wat aangepast en de spelling wat gemoderniseerd. Ook werden enkele 'tussenkoppen' opgenomen, om tot een overzichtelijke indeling te komen.

Al in 1868 probeerde baron Petrus Constantinus de Caters, gesteund door de bewoners van Wouwse Plantage, een kapel of hulpkerk te verkrijgen, waarin een priester van de parochie Wouw nu en dan dienst zou komen doen. De Wouwse Plantage, een dorp bestond toen nog niet, was in die tijd helemaal in het bezit van de baron.

Zowel vanwege de afstand naar de dichtstbijgelegen parochie als vanwege het aantal zielen dat Wouwse Plantage telde, was de oprichting van een parochie wenselijk. Toch meende de bisschop van Breda, mgr. Van Genk, om andere redenen bezwaar te moeten maken. De baron begon, ondanks dat, al vol hoop en ijver de grond in orde te brengen.

Na enige tijd bleken de bezwaren van Mgr. van Genk gedeeltelijk niet onoverkomelijk en deelde hij aan de baron mee, dat hij bereid was zijn medewerking te

verlenen, als eerst de noodzakelijke middelen voor stichting en instandhouding van de parochie werden bijeengebracht.

Deze voorwaardelijke toezegging vatte de baron op als volledige goedkeuring of mogelijk wilde hij de zaak enigszins forceren. In elk geval begon De Caters in 1870 met de bouw van een voorlopige kerk en in 1872 startte hij de bouw van een - eveneens voorlopige - pastorie. Maar tot de stichting van een parochie kwam het niet. De bisschop wilde daartoe niet overgaan en hij gaf ook geen verlof om ter plaatse een dienst te doen op zon- en feestdagen, vooraleer kerk en pastorie geheel in orde waren gebracht en tevens gezorgd was voor de noodzakelijke inkomsten voor de toekomst. Daaraan werd naar 't oordeel van de bisschop niet ten volle voldaan, en zo bleef de zaak hangen tot mgr. Van Genk op 10 maart 1874 overleed.

Oprichting

Onder 't bestuur van zijn opvolger, mgr. H. van Beek, werden de onderhandelingen voortgezet. De bisschop kreeg op een verzoek inzake het aan de pastoor van de nieuwe parochie te verlenen 'tractement van f 400,=' een hoopgevend schrijven van de 'Minister van Eeredienst'. Er werd een notariële akte opgemaakt, waarbij vijf grondeigenaren, de heren C. Mangelaars, A. Nelen, A. van de Boom, A. Raaymakers en A. van Bavel zich verbonden tot een jaarlijkse bijdrage van f 300,-, als de pastoor een traktement mocht hebben waardoor hij onvoldoende in zijn levensonderhoud kon voorzien. En de baron stelde zich borg voor de nakoming van deze verbintenis en garandeerde ook om de kerk en pastorie over te dragen aan de nieuwe parochie, te voltooien en twintig jaar te onderhouden. Toen volgde eindelijk, op 17 december 1875, de officiële oprichting van de parochie. 1)

De nieuwe parochie, die behalve de Wouwse Plantage ook een gedeelte van de gehuchten Westelaar, de Wouwse Hil, het Zaagsel en de Brembosch, alsmede de buurten

Schuivenoord, Heevenstein, de Bijster en de Vleet of Moerkant omvatte, telde ongeveer 650 zielen. 2)

Per 9 januari 1876 werd als eerste pastoor van de nieuwe parochie de heer Theodorus Joannes Ketelaars benoemd. Hij was geboren in Bergen op Zoom en sinds 1865 professor aan het klein seminarie in Oudenbosch en vanaf 1868 kapelaan te Beek.

Inzegening

Op 22 januari 1876 werd met machtiging van de bisschop door de nieuwe pastoor de kerk en het kerkhof, tot grote vreugde van de parochianen die van alle zijden waren toegestroomd, ingezegend en de H. Gertrudis werd tot patrones van de parochie verkozen.

Voor 't eerst werd toen de H. Mis opgedragen in het nu opgekalefaterde houten kerkgebouw. In het Liber Memorialis van de parochie wordt, mogelijk met een tikje overdrijving en ironie, opgemerkt, dat gedurende vijf jaar de kerk *"de schuilplaats was geweest voor de ontelbare konijnen in die streek."*

Intussen was er op 12 januari 1876 ook een kerkbestuur opgericht en dat was als volgt samengesteld: voorzitter was pastoor Ketelaars en leden waren: Adrianus van Bavel, Adrianus Raaymakers, Adrianus van de Boom en Adrianus Nelen.

In de loop van 1876 werd door baron De Caters de kerk, de pastorie en een stuk omliggende grond aan het kerkbestuur overgedragen.

Korte tijd later (op 23 maart 1877) vroeg en kreeg het kerkbestuur verlof van de bisschop om de oude (voorlopige) pastorie voor f 1525,- te verkopen en een nieuwe te bouwen die nog hetzelfde jaar tot stand kwam onder leiding van de architect P. Soffers en de aannemer J. van Eekelen uit Wouw, (aanbesteed voor een bedrag van ruim f 7000,-). Bij de nieuwe pastorie, die aan de zuidzijde van de kerk werd gebouwd, werd door de pastoor een mooie tuin aangelegd. De oude pastorie, aan de noordkant van de kerk, werd verkocht aan Marinus van Bavel en in het gebouw kwamen twee woningen.

Pastoor Th. J. Ketelaars, de eerste pastoor die in de parochie Wouwse Plantage werkzaam was.
(Foto collectie Gemeente Wouw)

Armbestuur

Op 11 december 1877 werd het parochieel armbestuur opgericht. Als armmeesters werden de heren Jacobus Simons, Joannes Baptist Schoonen en Joannes van Loenhout benoemd.

Een catechismusschool met woning voor de onderwijzer verrees in 1880 op een perceel grond dat door baron De Caters onder zekere last afgestaan werd.

Om het godsdienstig leven in de parochie te verhogen, werden een congregatie voor jongens (in 1878) en eenzelfde vereniging voor meisjes opgericht (in 1880). De eerste bloeide niet lang en werd in of kort na 1891 opgeheven.

Een processie naar Beyrendrecht, die door pastoor Ketelaars in het leven geroepen, werd vanwege de grote afstand en de dikwijls onbegaanbare wegen door zijn opvolger al spoedig omgezet in een processie naar Zegge.

Na korte tijd riep de bouwvallige toestand van het houten kerkgebouw dringend om voorziening. En ook dat karwei nam pastoor Ketelaars ter hand.

Daartoe werd begin 1891 achter de catechismusschool een houten noodkerk opgericht, waarna het primitieve kerkje werd afgebroken en op dezelfde plaats begonnen met de bouw van een nieuwe kerk 'in gothieken trant' naar plannen van architect C.P. van Genk te Bergen op Zoom. Aannemer was de heer Hoppenbrouwers uit Steenberg en voor de som van f 14.863,-.

"Met vreugde sloeg pastoor Ketelaars den voortgang der werkzaamheden gade, de voltooiing mocht hij helaas niet meer beleven. Plotseling werd hij op Vrijdag 17 Juli 1891 door een beroerte getroffen en eenige uren later had hij het tijdelijke met het eeuwige verwisseld."

Pastoor Adrianus de Jong, de tweede pastoor van de parochie Wouwse Plantage. Hij werd op 26 juli 1891 benoemd tot pastoor in het dorp. (Foto collectie Gemeente Wouw)

Pastoor De Jong

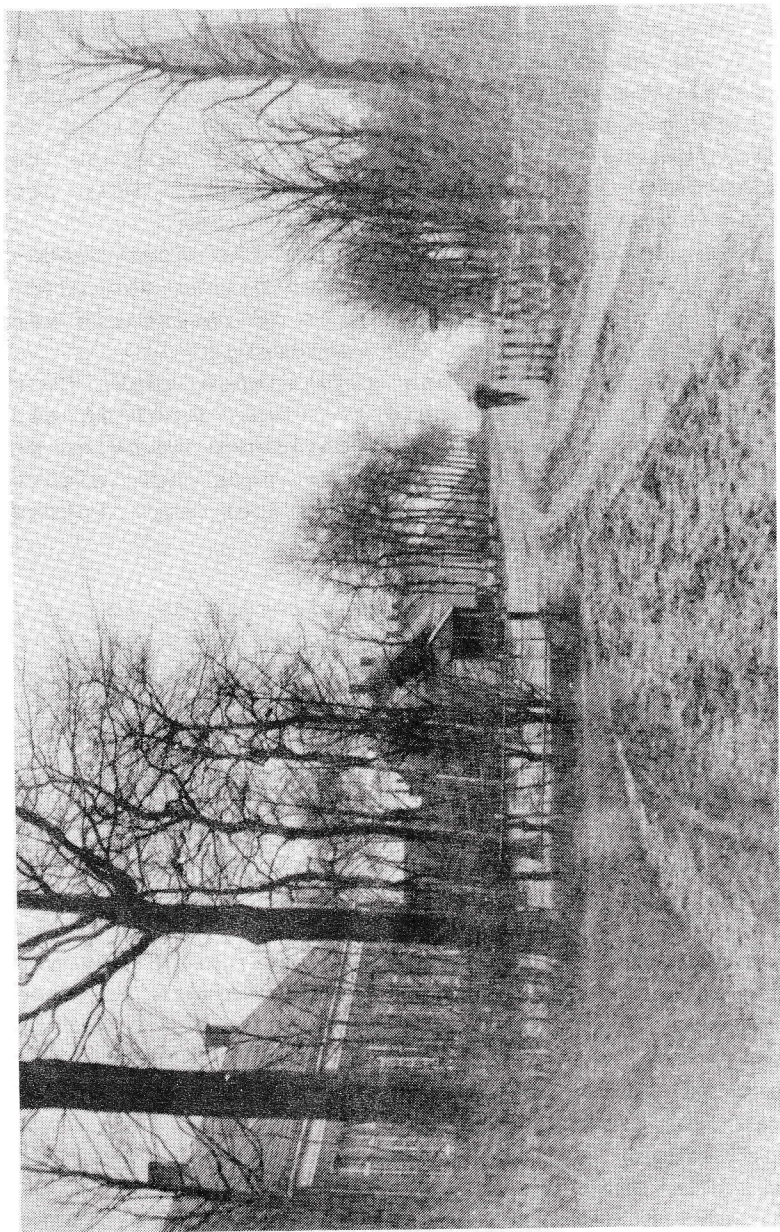
Opvolger van pastoor Ketelaars was de heer Adrianus de Jong. Hij was geboren in Den Hout op 19 maart 1845 en tot priester gewijd op 22 mei 1869. Hij werd op 21 november 1869 benoemd tot subregent van het college in Oudenbosch en op 31 augustus 1878 tot kapelaan te Nieuw-Vossemeer om uiteindelijk op 26 juli 1891 tot pastoor te Wouwse Plantage benoemd te worden.

't Was geen gemakkelijke taak die hem door deze benoeming op de schouders werd gelegd. Een flinke schuldenlast drukte op de kleine parochie en de inventaris van het houten kerkje was verre van weelderig.

Met veel ijver begon hij aan zijn nieuwe taak. Door een beroep op de vrijgevigheid te doen, zowel in als buiten de parochie, wist hij verschillende meubelen en andere benodigdheden te verkrijgen voor het nieuwe kerkgebouw, dat op 9 november 1891 door mgr. Petrus Leyten werd geconsecreerd.

Dien dag was 't feest in de parochie en in de harten der parochianen, die daags te voren de beminden Kerkvorst in een plechtige stoet met wel 40 "gardes d'honneur" en een praalwagen met 12 in 't wit gekleede bruidjes tot aan de grenzen der parochie waren gaan afhalen en dagen lang hadden gearbeid aan de versiering van het dorp met niet minder dan 5 sierlijke eerebogen.

Wel moet de pastoor op die dag het gemis gevoeld hebben van "een goed loopend (toren) uurwerk en eene ver klinkende klok", naar zijn mening "een der eerste behoeften" voor een parochie. Het zat de pastoor erg mee, want na korte tijd werd daarin voorzien. Op 10 maart van het volgend jaar was het al zover. De kerk kreeg een eigen luidklok met een gewicht van 303 kilogram. Die klok kreeg de naam Adriana Joanna en deken P. de Wit kwam naar Wouwse Plantage om de nieuwe aanwinst te wijden. Het gemeentebestuur van Wouw

Het dorp Wouwse Plantage in het begin van deze eeuw. De foto werd genomen vanuit de richting Huijbergen. Op de voorgrond is de brug over de Zoom te zien en rechts nog een stukje van de kerk. Links staat de openbare lagere school. De weg was wel verhard met kasseien, maar van goed schoonhouden was zo te zien nog geen sprake. Van verkeersonveilige situaties zullen de kinderen in elk geval minder last gehad hebben dan in 1994. (Foto collectie gemeente Wouw)

zorgde er voor dat op de toren een nieuw uurwerk kwam, zodat het dorp helemaal bij de tijd was.

Heilige Nicolaas

In het jaar 1893 werd voor het eerst op bijzondere wijze het feest van de H. Nicolaas van Tolentijn (op 10 september) met octaaf gevierd. Daardoor werd de devotie tot deze heilige niet weinig bevorderd. Ook uit andere plaatsen trok men hierheen om zijn voor-spraak in te roepen. Zo kwam er op 16 september 1906 voor het eerst een processie uit Bergen op Zoom met circa 200 personen.

Op 5 april 1914 smaakte de parochie het genoeg de eerste priester uit haar midden, de heer L.M. Uitde-willigen zijn eerste plechtige H. Mis te zien opdragen in de rijk-versierde parochiekerk. Van alle huizen in het dorp wapperde de nationale vlag.

Sinds 1910 had pastoor de Jong als medehelper in de zielzorg een assistent. Al kapelaans werden achtereenvolgens benoemd de heren: P. Doens, (op 25 september 1910); Alph. Stallaert, (op 30 september 1912) en Chr. van den Brûle, (op 22 januari 1916).

In 1921 vroeg pastoor De Jong vanwege zijn hoge leef-tijd ontslag als pastoor van de parochie. Met ingang van 1 juni 1921 werd hem dat op de meest eervolle wijze verleend.

Pastoor Loonen

Als zijn opvolger werd door Mgr. Petrus Hopmans be-noemd de heer Joannes Lucas Maria Loonen. Die was ge-boren te Terheijden op 29 oktober 1879, priester gewijd te Hoeven 6 juni 1906 en tot kapelaan te St. Jansteen benoemd op 11 februari 1907. Op 15 november 1918 was hij tot kapelaan benoemd in Wouw en uiteinde-lijk op 1 juni 1921 tot pastoor te Wouwse Plantage. De oud-pastoor bleef op de pastorie inwonen tot zijn dood op 7 februari 1925.

Een van de eerste zorgen van de nieuw benoemde pastoor was de omzetting van de openbare lager school in een

R.K. bijzondere school. Met bekwame spoed vatte hij deze zaak aan en hij mocht al op 2 januari 1922 de school inzegenen en toewijden aan 't H. Hart van Jezus. De 32e juni (en er staat inderdaad 32 juni! RH) daar aan volgend had de plechtige intronisatie van het H. Hart voor de school plaats. 3)

Rond pasen 1922 was het bewaarschooltje gesloten vanwege een te gering aantal kinderen. Op herhaald verzoek van de parochianen werd het in 1924 weer geopend.

Verbouwing kerk

Intussen was het in 1891 gebouwde kerkje veel te klein geworden. Reeds pastoor de Jong had aan een vergroting gedacht, maar was met het oog op zijn hoge leeftijd teruggeschrikt voor de daaraan verbonden moeite en zorg. In januari 1925 besloot pastoor Loonen met zijn kerkmeesters tot verbouwing over te gaan. De aanbesteding had plaats op 7 februari voor 41.275 gulden. Aannemers waren Jos. Mertens en Joh. Weterings uit Raamsdonksveer en architect was Jacq. van Groenendaal uit Breda. Nog in de loop van hetzelfde jaar was het werk voltooid en werd de mooi en praktisch verbouwde kerk door de bisschop mgr. Petrus Hopmans plechtig geconsecreerd op de 16e november. Bij die plechtigheid assisteerden onder meer de beide priesters uit de parochie de heren Leonardus Uitdewilligen, kapelaan te Dongen en Jacobus Uittewilligen, kapelaan te Oosterhout.

De plechtige kerkconsecratie werd bijgewoond door zeer veel parochianen waaronder ook mijnheer en madame P.P. Emsens, die sinds 1895, het jaar waarin het eigendom van de baron De Caters op 30 juli aan hen was overgegaan, zich steeds vrienden en weldoeners van de parochiekerk hadden getoond. Zij hebben zeer veel bijgedragen aan de zo welgeslaagde verbouwing, door het gratis leveren van al de benodigde stenen en het metselzand voor zover nodig uit "de Duinen". Ook de overige parochianen droegen het hunne bij door gratis vervoer van zand voor ophoging van het terrein, het

Het dorp Wouwse Plantage in het begin van deze eeuw. Voor de kerk staat de oude pastorie, die later vervangen werd door het gebouw dat nu nog rechts naast de kerk staat. (Foto collectie Gemeente Wouw)

4

vervoer van andere materialen enz. en door toezegging van milde bijdragen gedurende 10 jaar.

Zo verheugt zich Wouwse Plantage, dat nu 1050 zielen telt, bij het gouden jubileum van de parochie in een ruime doelmatige kerk waarin ongetwijfeld in deze dagen ook hartelijke dankbeden zullen opstijgen tot God, onder wiens zegen de zo nederig en eenvoudig begonnen parochie tot groei en bloei kwam.

Breda, januari 1926

Niet ondertekend.

NOTEN:

1. Het Liber Memorialis van de parochie stelt de oprichting op 23 januari 1876. Genoemde datum is ongetwijfeld de dag van de inwerkingtreding van het besluit tot oprichting op de dag na de inzegening van het kerkje.
2. J.B. Krüger, Geschiedenis van het bisdom Breda deel IV.
3. Intronisatie is het plaatsen op een troon van bv een beeld.

Deze uitgave werd mede mogelijk
door de financiële steun van de
Drankencentrale "Wouw" B.V.

